

Pöytyän varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen
erityisopetussuunnitelma

Pöytyällä 8.4.2013
Rissanen Alli
Tilkanen Pirjo-Riitta
Lagerbohm Virpi

Sisällys

1. PÖYTYÄN VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS	2
2. VARHAISERITYISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ	2
3. TUEN KOLMIPORTAISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	3
4. TUKITOIMET PÄIVÄHOIDON ARJESSA	5
5. VARHAISKASVATUKSEN ERITYISOPETTAJAT (VEO)	9
6. YHTEISTYÖTAHOT	9
7. LAPSEN HAVAINNOINTI JA ARVIOINTI	13

1. PÖYTYÄN VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS

Pöytyän kunnan asukasluku on noin 8.500, josta alle kouluikäisiä lapsia on n. 755.

Pöytyällä on päiväkodit kussakin palvelualueella: Yläne, Riihikoski ja Kyrö. Ostopalvelupäiväkoteja Pöytyällä ovat; Pikkukirsikka, Pikkukerttu ja Tenavakulma. Lisäksi kunnassa toimii 12 perhepäivähoitajaa.

Esiopetusta annetaan Kyrön, Metsälauhan, Yläneen, Pikkukirsikan ja Pikkukertun päiväkodeissa sekä Heikinsuon koulun yhteydessä olevassa esikoulussa. Esikoulu ja koulu tekevät tiivistä yhteistyötä. Koulun erityisopettajat käyvät esikoulussa viikoittain pitämässä pienryhmiä tai yksilöohjausta sekä osallistuvat tarvittaessa vanhempainkeskusteluihin oppilashuoltotyöryhmässä (OHR kts. s. 10).

2. VARHAISERITYISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ

Lapsen kehitys tuo mukanaan monenlaisia haasteita eri ikäkausina vanhemmille ja kasvattajille. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen haasteet voivat näyttäytyä eri toimintaympäristöissä esim. kotona tai päiväkodissa.

Päivähoidon ja esiopetuksen tehtävänä on varhaiserityisopetuksen osalta ennaltaehkäistä, havaita ja kuntouttaa erilaisia lapsen tasapainoiseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyviä riskitekijöitä.

Lapsen tuki aloitetaan välittömästi, jos vanhemmat, lastenneuvola tai päivähoidon henkilökunta ovat huolissaan lapsen kehityksestä tai jos lapsella on:

- viivästynyt puheen tai kielenkehitys
- äidinkielenä jokin muu kieli, kuin suomi (suomi toisena kielenä -opetus, S2)
- keskittymisen tai tarkkaavaisuuden pulmia, ylivilkkautta
- kehityksen tasainen viivästyminen tai kypsymättömyys
- tunne-elämään tai käyttäytymiseen liittyviä vaikeuksia
- motoriikan ja hahmottamisen vaikeuksia
- pitkäaikaissairauksia (diabetes, epilepsia, reuma, lihassairaudet ym.)
- autismin kirjon häiriö
- näkö-, kuulo-, liikuntavamma tai kehitysvammaisuus

- erityisen tuen tarve voi syntyä myös silloin, kun lapsen kasvuolosuhteet eivät tue riittävästi lapsen myönteistä kehitystä

Huolen ilmaannuttua vanhemmat ja kasvatushenkilöstö (päivähoito, neuvola) arvioivat yhdessä lapsen tuen tarvetta. Lähtökohtana ovat havainnoinnin yhteinen tarkastelu tai lapsella aiemmin todettu erityisen tuen tarve. Tarvittaessa arvioinnin tueksi hankitaan lapsen tuen kannalta tarkoituksenmukainen asiantuntijan lausunto, mutta varhaiskasvatuksen tukitoimet aloitetaan heti kun tuen tarve on yhdessä vanhempien kanssa havaittu.

3. TUEN KOLMIPORTAISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsen tukeminen varhaisvaiheessa on kannattavaa. Monet lisäpulmat jäävät kehittymättä, kun huoleen tartutaan varhain. Lapsen tarvitsemat tukitoimet aloitetaan mahdollisimman varhain ja pyritään pääsääntöisesti järjestämään lapsen omaan päivähoitopaikkaan.

Pöytyällä jokaiselle varhaiskasvatuksen palveluja käyttävälle lapselle tarjotaan kasvuun ja oppimiseen yleistä tukea, jonka perustana ovat yhdessä kodin kanssa sovitut tavoitteet. Tehostettu ja erityinen tuki tarkoittaa varhaiskasvatuksen omien tukitoimien ja muiden ulkopuolisten asiantuntijoiden (esim. terapeutit, lääkäri) tukipalvelujen liittämistä luontevaksi osaksi varhaiskasvatustoimintaa.

Yleinen tuki. Yleinen tuki on kaikille päivähoidossa oleville lapsille suunnattua tavoitteellista toimintaa. Yleisen tuen menetelmät ovat lapsen kehitystä yleisesti tukevia ja siten kaikille lapsille hyödyllisiä. Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma/esiopetuksen yleisen tuen oppimissuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa.

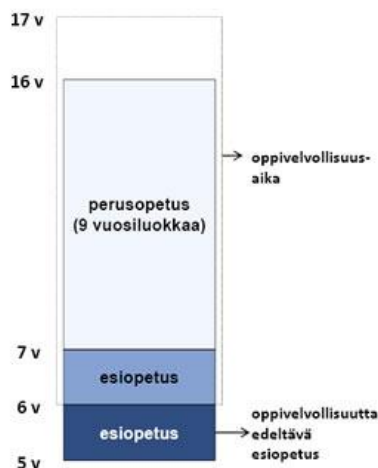
Tehostettu tuki. Lapselle joka tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, tarjotaan tehostettua tukea. Tehostettuun tukeen siirryttäessä lastentarhanopettaja/VEO tekevät pedagogisen arvion, joka käsitellään oppilashuoltoryhmässä. Pedagogiseen arvioon kirjataan lapsen vahvuudet sekä tuen tarpeet. Kun pedagoginen arvio on käsitelty oppilashuoltoryhmässä, tehdään lapselle tehostetun tuen oppimissuunnitelma. Tehostetussa tuessa käytetään samoja tukimuotoja kuin yleisessä tuessa. Niitä käytetään kuitenkin intensiivisemmin ja määrältään runsaammin. Tehostettu tuki on säännöllistä ja jatkuvaa. Tehostetun tuen riittävyttä arvioidaan säännöllisesti oppilashuoltoryhmässä, missä vanhemmat ovat aina läsnä (OHR, kts. s 10).

Erityinen tuki. Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joilla on vaikeuksia edistyä riittävästi yleisen tai tehostetun tuen menetelmillä. Ennen siirtymistä erityiseen tukeen on laadittava pedagoginen selvitys, jossa eritellään lapsen saamat tehostetun tuen tukitoimet. Pedagogisen selvityksen laativat varhaiskasvatuksen erityisopettajat yhteistyössä lastentarhanopettajan kanssa ja se käsitellään oppilashuoltoryhmässä. Pedagoginen selvitys lähetetään liitteineen varhaiskasvatusjohtajalle, joka tekee niiden perusteella erityisen tuen päätöksen. Lapselle laaditaan moniammatillisessa työryhmässä joko erityisen tuen oppimissuunnitelma (alle 5-vuotiaat) tai HOJKS (11-vuotinen oppivelvollisuus). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Periaatteena on ottaa huomioon lapsen yksilölliset vahvuudet, tarpeet ja mahdollisuudet oppimiseen ja kasvuun. Vastuu suunnitelman teosta ja päivittämisestä (vähintään kerran vuodessa) on varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Erityisen tuen piirissä olevalle lapselle varhaiskasvatukseen voidaan tarvittaessa järjestää kuljetus vammaispalvelun tukitoimena ja esiopetukseen esiopetuskuljetuksen ohjeistusten mukaisesti

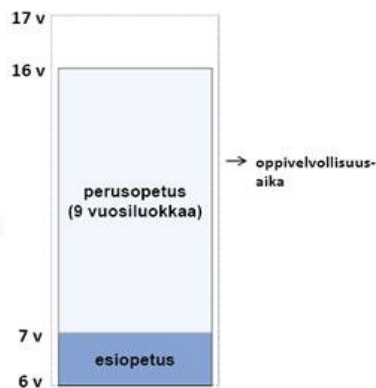
Pidennetty/11-vuotinen oppivelvollisuus. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Pidennetyn oppivelvollisuuden ja samalla kertaa tehtävän erityisen tuen ensikertaisen päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto. Vanhemmat tekevät vapaamuotoisen anomuksen lausuntoineen koulutuslautakunnalle, joka päättää pidennetystä oppivelvollisuudesta.

Kunta päättää pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetuksen järjestämispaikasta. Esiopetus toteutetaan aina esiopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti riippumatta siitä, missä sitä annetaan. Lapsen ollessa 5-vuotias huoltaja valitsee, osallistuuko lapsi esiopetukseen, 6-vuotiaana se on osa oppivelvollisuuden suorittamista. Jos huoltaja/huoltajat päättävät, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa 5-vuotiaana, annetaan hänelle heti erityistä tukea, ja hänelle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

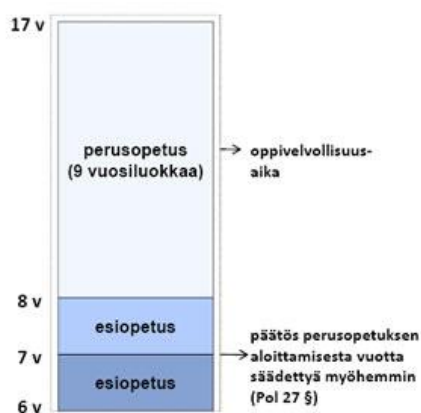
Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.

Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.

Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

4. TUKITOIMET PÄIVÄHOIDON ARJESSA

Pienryhmätoiminta/tuen tarpeen mukainen pienryhmätoiminta. Pienryhmätoiminta on yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä toimintamuodoista. Pienryhmiä käyttämällä pyritään tukemaan lapsen yksilöllisiä oppimisvalmiuksia. Aikuinen havainnoi lasten oppimista ja taitoja arjen työssä, erilaisten kehitystasokartoitusten perusteella sekä vasu-keskusteluissa yhdessä vanhempien kanssa. Ryhmän lasten kehitystarpeista ja lähtökohdista käsin voidaan muodostaa säännöllisesti toimivia pienryhmiä, joissa lapsilla on mahdollisuus työskennellä kiireettömästi tietyn oppimistehtävän parissa. Pienryhmiä ohjaavat kaikki ryhmän aikuiset. Pienryhmät mahdollistavat erilaisten oppimistyylien ja oppimistavoitteiden huomioimisen toiminnassa. Pienryhmiä voidaan käyttää tarvittaessa myös varhaisen puuttumisen ja tehostetun/erityisen tuen työtapana. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi matematiikkaryhmä, kielellisten taitojen ryhmä, ohjeen kuunteluryhmä, kädentaitojen ryhmä, motoriikkaryhmä ja leikkiryhmä.

Ryhmäavustaja. Päiväkotiryhmässä työskentelee tarvittaessa ryhmäavustaja. Avustajan tehtävänä on toimia lapsiryhmässä edistäen lasten itsenäistä selviytymistä ja sosiaalista kanssakäymistä muun henkilökunnan, VEO:n tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti. Avustaja osallistuu tarvittaessa lapsen ohjaamiseen opetus - ja toimintatuokioilla päivähoidon opetus ja kasvatushenkilöstön kanssa. Henkilöstö varmistaa lapsen kommunikointia ja vuorovaikutusta käyttämällä tarvittaessa korvaavia kommunikointimenetelmiä (esimerkiksi pcs-kuvat, pictot, viittomat) luonnollisena osana lapsen hoitopäivää sekä huolehtii lapsen tarvitsemista apuvälineistä, huolehtii oppimisympäristön turvallisuudesta ja viihtyisyydestä päivähoidon opetus- ja kasvatushenkilöstön kanssa.

Yksilöohjaus. Lapsi saa tarvittaessa yksilöllistä tukiopetusta päivähoidon henkilökunnalta (esim. äännevirheet, kynäote, hahmotus, motoriikka).

Suomi toisena kielenä - opetus (S2). Kahden kielen oppimiselle on annettava aikaa. S2-opetuksessa edetään rauhalliseen tahtiin, samoja aiheita toistaen eri tilanteissa. Oppiminen tapahtuu parhaiten toiminnan kautta, lapsen omien kokemusten myötä. Pienryhmätuokiot ja vuorovaikutusleikkiryhmät ovat hyviä kielen oppimistilanteita. Opetuksen tukena käytetään tukiviittomia ja kuvia.

Koritehtävät. Koritehtävät eli lapselle yksilöllisesti laadittu työskentelyjärjestelmä opettaa itsenäistä työkäyttäytymistä ja perusrutiineja. Koritehtävät-sana tulee siitä, että tehtäviä selkiytetään laittamalla tarvittavat materiaalit koriin. Korissa on yksi tehtävä, minkä tehtyään lapsi ottaa seuraavan tehtävän edeten vasemmalta oikealle lukusuunnan mukaisesti. Koritehtävät laativat ryhmän henkilökunta yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Koritehtävien tulee olla mielekkäitä, tavoitteellisia ja vaihtuvia.

Tukiviittomat. Tukiviittomisella tarkoitetaan viittomien käyttöä siten, että niillä tuetaan samanaikaista puhumista tai puheen tapailua ääneen. Tukiviittomisessa viitotaan viestinmerkityksen kannalta keskeiset sanat, niin sanotut avainsanat. Tukiviittominen on kokonaisvaltaista viestintää, johon kuuluvat puhe, viittomat, ilmeikäs elekieli, osoittaminen ja äänensävyjenvaihtelut. Tukiviittomia voidaan käyttää myös muiden kommunikointikeinojen kuten kuvien tai kirjoituksen rinnalla.

PCS-kuvat toiminnanohjauksessa. PCS-kuvat (*Picture Communication Symbols*) ovat yksinkertaisia piirroksuvia. Kuvia voi käyttää eri tarkoituksiin. Ne voivat olla välineitä ilmaisuun, tukea uusien asioiden ja käsitteiden ymmärtämistä sekä jäsentää itsenäistä toimintaa toimien ajattelun tukena. Kuvat ovat hyvä tuki myös puheen ja viittomien rinnalla sekä niiden opettelussa. Kuvien avulla voidaan visualisoida päivän kulkua (päiväjärjestys), arjen toimintoja (wc, ruokailu, pukeminen) ja strukturoida oppimisympäristöä (tavaroiden säilytyspaikat, leikki/tehtäväalueet).

Vuorovaikutusleikkiryhmä. Vuorovaikutusleikkiryhmä sopii lapsille

- jotka ovat arkoja tai pidättyviä
- jotka muuten jäävät vähemmälle huomiolle
- jotka tarvitsevat tukea itsetuntonsa vahvistamiseen
- joiden on vaikea ottaa vastaan tai antaa hyvää oloa toisille ja lapsille
- joilla on kielellisiä tai muita erityisvaikeuksia

Vuorovaikutusleikki tekee hyvää kaikille lapsille ja lähentää lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutussuhdetta. Vuorovaikutusleikki on aikuisen suunnittelemaa tavoitteellista toimintaa.

Leikkiryhmä. Leikkiryhmässä harjoitellaan erilaisia leikkejä ja leikkitaitoja, kuten säännöt ja toisten huomioon ottaminen aikuisen johdolla. Tavoitteena on monipuolinen, juonellinen ja pitkäkestoinen leikki.

Leikkitalu. Leikinvalintataulu on päiväkotien vapaan leikin tilanteissa käytettävä työväline. Taulua varten otetaan kuvat kaikista vapaan leikin tilanteesta käytettävistä leluista, peleistä ja leikeistä, ja niistä voidaan valita osa taululle päivittäin. Lapsen tehtävänä on valita taululta

mieluisin leikki, minkä hän myös sitoutuu siivoamaan sen päätyttyä. Lisäksi ohjaaja on määritellyt,

kuinka monta lasta mihinkin leikkiin mahtuu.

Apuvälineet. Kaikissa ryhmissä on saatavilla erilaisia apuvälineitä kuten esim. kynätuki, istuintyyny, rannepaino, painopeitto.

5. VARHAISKASVATUKSEN ERITYISOPETTAJA (VEO)

Lasten päivähoitoa koskevan lain (L1255/2006) mukaan kunnan käytettävissä tulee olla tarvetta vastaavasti kelpoisuuden omaavia varhaiskasvatuksen erityisopettajien palveluita. Tarvetta arvioitaessa on lähtökohtana ollut se, että valtakunnallisella tasolla tulee olla noin yksi VEO 250 päivähoitossa olevaa lasta kohden.

Pöytyällä toimii kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa (VEO). Varhaiskasvatuksen erityisopettajat toimivat kunnan varhaiserityiskasvatuksen asiantuntijoina. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien työ on lapsen oppimisen ja kasvun ohjaamista sekä perheiden tukemista lapsen kasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien tehtävänä on toimia tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatuspalveluiden valmistelu-, suunnittelu-, toteutus- ja konsultointitehtävissä. He havainnoivat lapsia sekä antavat lapsiryhmissä yksilö- ja/tai pienryhmäopetusta säännöllisesti. Kun halutaan tarkempaa tietoa lapsen kehityksestä, varhaiskasvatuksen erityisopettajalla on käytössään erilaisia arviointimenetelmiä. Työnkuva vaihtelee tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat selvittävät ja organisoivat tukitoimia kunnan tasolla sekä järjestävät päivähoitossa olevan lapsen tai lapsiryhmän tarvitsemat tukitoimet yhteistyössä perheiden, henkilöstön sekä eri asiantuntijatahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat tekevät yhdessä lastentarhanopettajan kanssa pedagogiset arviot, selvitykset ja tehostetun/erityisen tuen oppimissuunnitelmat/HOJKS.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien työhön kuuluu myös perhepäivähoidon hoitosopimukset, pedagogiset ohjauskäynnit ja iltapalaverit.

6. YHTEISTYÖTAHOT

Oppilashuoltoryhmä (OHR). Oppilashuoltoryhmässä käsitellään yksittäistä lasta koskevia asioita. OHR:ään kuuluvat lapsen kasvatukseen ja opetukseen osallistuvat henkilöt: vanhemmat, päivähoidon henkilökunta, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, terveydenhoitaja sekä tarpeen mukaan muita asiantuntijoita. OHR:n rooli korostuu varsinkin tehostettuun tai erityiseen tukeen siirryttäessä. OHR:n keskeisimmät tehtävät ovat esille tulleiden asioiden käsittely, toimenpiteistä ja työnjaosta sopiminen sekä seuranta. OHR kokoontuu vähintään

kerran vuodessa, tarvittaessa useammin. Esikouluvuoden kevään OHR-palaverissa on mukana myös lapsen tulevan koulun opettaja.

Lapsen vanhemmat. Päävastuu lapsen kasvatuksesta on hänen vanhemmillaan. Päivähoidon tavoitteena on tukea lasten koteja näiden kasvatustehtävässä. Jotta kasvatusta olisi yhdensuuntaista ja tavoitteet yhtäläiset, on kodin ja päivähoidon yhteistyö erittäin tärkeää. Kodin ja päivähoidon luottamuksellinen ja ymmärtäväinen suhtautuminen toisiinsa antaa hyvän pohjan yhteistyön onnistumiselle ja kasvatuskumppanuudelle. Varhaiskasvatuskeskustelu käydään perheiden kanssa vähintään kerran vuodessa (tarvittaessa useammin). Lasta koskevat asiat otetaan aina ensin puheeksi vanhempien kanssa. Päivähoidon henkilökunta on vaitiolovelvollinen kaikissa lasta ja perhettä koskevissa asioissa.

Neuvola. Lastenneuvola ja päivähoito tekevät yhteistyötä lapsen kehityksen seurannassa. Pöytyällä on käytössä päivähoidon havainnointilomakkeet (1-6-vuotiaat), jotka vanhemmat toimittavat neuvolaan lapsen terveystarkastuksen yhteydessä. Neuvola kirjaa lomakkeeseen omat havainnot terveystarkastuksista ja vanhemmat toimittavat lomakkeen takaisin päivähoitoon. Tarvittaessa neuvolalääkäri kirjoittaa lähetteen jatkotutkimuksiin (esim. puhe-, toiminta-, fysioterapia, lastenneurologinen poliklinikka, lasten psykiatrisen poliklinikka, kuulontutkimus). Tarvittaessa neuvolan terveydenhoitaja tai neuvolalääkäri osallistuu päivähoitossa järjestettävään vanhempainkeskusteluun (oppilashuoltoryhmä).

Varhaiskasvatus ja neuvola pitävät 1 - 2 kertaa vuodessa yhteistyösuunnittelu kokouksia, missä arvioidaan toiminnan- ja lomakkeiden ajantasaisuutta.

Lasten kuntoutustyöryhmä. Pöytyän lastenneuvolassa toimii lasten kuntoutustyöryhmä. Kuntoutustyöryhmä on niitä lapsia varten, joilla on todettu tai epäillään olevan lisäselvittelyä vaativia kehityksen pulmakohtia tai viiveitä. Palvelut on tarkoitettu alle kouluikäisille Pöytyän ja Auran alueen lapsille. Työryhmässä laaditaan yhdessä vanhempien ja päivähoidon kanssa lapselle kuntoutussuunnitelma, minkä toteutumista seurataan. Lisäksi tehdään tarvittavat lausunnot ja jatkolähteet. Kuntoutustyöryhmään kuuluvat lääkäri, puheterapeutti, neuvolapsykologi, fysioterapeutti ja sosiaalityöntekijä. Aloite työryhmään lähettämisestä voi tulla perheeltä, päivähoitosta, neuvolasta tai muulta lapsen asioita hoitaneelta taholta. Terveydenhoitaja tekee vanhempien luvalla lähetteen työryhmään.

Perheneuvola. Pöytyällä toimiva perheneuvola on lapsiperheille suunnattu maksuton palvelu. Perheneuvola toimii yhtenä päivänä viikossa perusturvatalossa Riihikoskella. Perheneuvolassa työskentelee psykologi ja sosiaalityöntekijä/psykoterapeutti/theraplay-terapeutti. Perhe voi ottaa suoraan yhteyttä perheneuvolaan tai perhe voidaan ohjata päivähoidon/neuvolan kautta. Myös lastensuojelu ohjaa perheen perheneuvolaan. Perheneuvola tarjoaa lapsiperheille seuraavanlaisia palveluja:

- lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten vaikeuksien arviointia (myös ohjaus lastenpsykiatriseen arviointiin lääkärin läheteellä)
- perhe- ja vuorovaikutustutkimusta
- eri-ikäisten lasten perheterapiaa
- lapsen ja vanhemman vuorovaikutusohjausta
- vanhemmuuden ohjausta, perheen ohjausta
- lasten kanssa työskentelevien viranomaisten konsultointia
- vanhemmuuden tukemista ja parisuhteen tukemista lapsiperheissä
- viranomaisapua huoltajusridoissa sekä lapsikeskeistä perheasiainsovittelua (tarvittaessa yhteistyössä lastensuojelun kanssa)
- tarpeen mukaan mahdollista myös järjestää erilaisia ryhmiä; lasten eroryhmä, sururyhmä, perhekoulu ja vanhempi-lapsi theraplay.

Puheterapia. Pöytyän lastenneuvolassa toimii puheterapeutti. Lapsen kehityksessä voi ilmetä häiriöitä esimerkiksi puheen tuotossa, puheen ymmärtämisessä, kielellisissä taidoissa tai äänessä. Puheterapian tavoitteena on poistaa, lieventää ja ennaltaehkäistä häiriöitä mahdollisimman hyvän vuorovaikutuksen ja kommunikointikyvyn saavuttamiseksi. Puheterapian tarve sekä terapiajaksojen kesto ja tavoitteet arvioidaan yksilöllisesti ja sovitaan yhdessä perheen tai omaisten kanssa. Päivähoidon ja muiden ammattikuntien kanssa tehtävä yhteistyö on osa puheterapeutista kuntoutusta. Tarvittaessa puheterapeutti ohjaa hakeutumaan lisätutkimuksiin (esim. psykologin tutkimukset tai kuulon tutkimus). Puheterapiaan ei tarvita erillistä lähetettä, mutta tavallisesti vastaanotolle ohjaututaan terveydenhoitajan, lääkärin tai päivähoidon aloitteesta. Puheterapiapalvelut ovat omassa terveyskeskuksessa asiakkaalle maksuttomia. Puheterapiaa on mahdollista saada myös ostopalveluna yksityisiltä puheterapeuteilta, jolloin lääkärin lähetteen lisäksi tarvitaan maksusitoumus (OPO).

Neurolapsykologi. Pöytyän lastenneuvolassa toimii neurolapsykologi. Neurolapsykologisiin otetaan yhteyttä, kun lapsen kasvuun tai kehitykseen liittyy kysymyksiä tai huolenaiheita. Neurolapsykologi tekee myös lapsen kehitystasoon ja mahdollisiin erityisvaikeuksiin liittyvät arvioinnit (päivähoidossa havainnointi ja yksilötutkimukset). Neurolapsykologille ei tarvita lähetettä. Vanhemmat voivat olla suoraan yhteydessä häneen tai yhteydenotto voi tulla päivähoidosta/neurolasta vanhempien luvalla. Neurolapsykologi tekee yhteistyötä muiden lapsiperheiden parissa työskentelevien tahojen kanssa.

Fysioterapia. Pöytyän terveyskeskuksessa toimii fysioterapeutteja, joiden tehtäviin kuuluu lapsen psykomotoriset arvioinnit (psykomotoriikassa korostetaan kehon ja mielen yhteyttä) tarvittaessa fysioterapia, ohjaus ja neuvonta. Lasten motoriset häiriöt käsittävät mm. tasapainon, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeuksia. Terveyskeskuksessa järjestetään

tarpeen mukaan esikoululaisille Moto-ryhmä. Moto-ryhmän toiminta perustuu psykomotoriikkaan ja siinä yhdistyvät fyysimotoriset, sosio-emotionaaliset (lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymistä), sekä kognitiiviset (tiedolliset) tavoitteet. Taitoja harjoitellaan ryhmässä liikunnan ja leikkien kautta.

Toimintaterapia. Pöytyällä ei ole omaa toimintaterapeuttia, mutta toimintaterapiaan on mahdollista päästä ostopalveluna. Toimintaterapian arvioon tai terapiaan pääsee lääkärin läheteellä. Lasten toimintaterapiassa arvioitavia ja kehitettäviä taitoja ovat mm. leikkitaidot, itsestä huolehtimisen taidot, koulutyöskentelyyn tarvittavat taidot, toiminnoissa tarvittavat sensomotoriset ja hahmottamiseen liittyvät taidot sekä kyky ideoida, suunnitella ja toteuttaa erilaisia toimintoja. Toimintaterapia toteutetaan vastaanotolla ja tarvittaessa koti- tai päiväkotikäynnillä.

Perus- ja erityisopetus. Päivähoidon yhteistyö perus- ja erityisopetuksen kanssa korostuu esikouluvuoden aikana. Koulun erityisopettajat käyvät esikoulussa viikoittain pitämässä pienryhmiä tai yksilöohjausta sekä osallistuvat tarvittaessa vanhempainkeskusteluihin (OHR). Esikouluvuoden aikana lapset tutustuvat kouluun ja tulevaan opettajaan. Esikouluvuoden kevään aikana pidetään kouluun menevien lasten siirtopalaverit, joihin osallistuvat vanhemmat, esikoulun opettaja ja tuleva ekaluokan opettaja (tarvittaessa muut lapsen kanssa toimineet yhteistyötahot). Pöytyän kunnassa ensimmäinen luokka on mahdollista käydä omassa lähikoulussa, starttiluokalla Mustanojan koulussa tai kielihäiriöisten luokalla Kyrön koulussa. OHR:ssä suositellaan oppilaan kannalta parasta koulunaloituspaikkaa. Starttiluokka on tarkoitettu oppivelvollisuusiän saavuttaneelle oppilaalle, jonka kouluvalmiudet kaipaavat vielä kehittymistä. Sen tavoitteena on, että mahdollisimman moni sen oppilaista siirtyy seuraavana syksynä yleisopetuksen 1. luokalle omaan lähikouluunsa. Siirtyminen suoraan 2. luokalle on mahdollista, mikäli sen katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Myös siirtyminen starttiluokasta erityisluokkaan/kouluun on mahdollista. Kielihäiriöisten luokka on tarkoitettu oppilaille, joilla on kielellinen erityisvaikeus. Oppilailla tulee olla erityisen tuen päätös.

Koulupsykologit. Pöytyällä on kaksi koulupsykologia, jotka toimivat yhteistyössä esiopetuksen kanssa. Koulupsykologi tekee tarvittavat tutkimukset, kun lapsen kouluvalmiudesta on esiopetuksessa herännyt huoli. Koulupsykologi osallistuu myös tarvittaessa OHR:ään.

Sosiaalitoimi. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja etusija erityiseen suojeluun. Mikäli lapsen kotioloit eivät ole riittävän turvalliset tai lapsi itse vaarantaa hyvinvointiaan, on lastensuojeluviranomaisten velvollisuus auttaa lasta ja tämän perhettä. Lastensuojelu jakautuu avopalvelun palveluihin, sijaishuoltoon ja jälkihuoltoon. Suurin osa

lastensuojelutyöstä on avohuollon työtä, jossa perhettä tuetaan, jotta lapset voivat kasvaa ja kehittyä omilla kodeissaan. Avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi keskustelut, ohjaus, neuvonta tai perhetyö. Tarvittaessa sosiaalitoimi on mukana OHR:ssä.

Seurakunta. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat käyvät seuraamassa lasten toimintaa seurakunnan päiväkerhoissa ja tekevät yhteistyötä päiväkerho-ohjaajien kanssa.

TYKS. Lasten normaalikehityksen yksilöllisten erojen ja lievien kehitysviiveiden arviointi tapahtuu avoterveydenhuollossa osana terveystieteiden neuvolatoimintaa. Pääsääntöisesti kouluratkaisut kuuluvat peruskunnan tehtäväkenttään. Lapsi ohjataan tarkempaan tutkimukseen lastenneurologian poliklinikalle, kun paikallistason tutkimukset eivät riitä. Merkittävien kehityspoikkeamien arvio kuuluu myös erikoissairaanhoidon (esim. autismi, kehitysvammaisuus). Lastenneurologian poliklinikka vastaa lähetteellä tulevien lapsipotilaiden neurologisesta arvioinnista, hoidosta ja tarvittaessa seurannasta. Muita yhteistyötahoja TYKS:ssa ovat mm. kuulokeskus ja lastenpsykiatrian poliklinikka. TYKS:n kuntoutustyöryhmä laatii lapselle kuntoutussuunnitelman, jota tarkistetaan vähintään kahden vuoden välein. Kuntoutussuunnitelma toimii pohjana, kun lapselle laaditaan päivähoidossa oppimissuunnitelma ja mietitään tarvittavia tukitoimia.

Peimarin erityisneuvola (VSSHP). Erityisneuvola tarjoaa monipuolista osaamista kehitysvammaisen asiakkaan kehityksen ja kuntoutuksen arvioimiseen (Kelan vaatimat kuntoutussuunnitelmat). Erityisneuvolan kunta-asiakkaina ovat kaikki Varsinais-Suomen kunnat. Lapsi ohjataan Peimarin erityisneuvolaan TYKS:n tutkimusten perusteella.

7. LAPSEN HAVAINNOINTI JA ARVIOINTI

Oppiakseen ymmärtämään lasta ja hänen tarpeitaan, aikuisen on tärkeää havainnoida lasta ja hänen toimintaansa arjen eri tilanteissa. Tarpeen vaatiessa voi havainnon kohteeksi ottaa jonkun tietyn kehityksen osa-alueen (esim. motoriikka, leikki, siirtymätilanteet). Tehdyt havainnot kirjataan, jotta niihin voidaan palata myöhemmin. Havaintoja voidaan vertailla ryhmän toisten aikuisten ja vanhempien tekemiin havaintoihin. Niiden pohjalta saadaan tietoa ko. lapsen tilanteesta ja yksilöllisestä kehityksestä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajilla ja koulun erityisopettajilla on lisäksi käytössään erilaisia arviointimenetelmiä ja -testejä, jotka antavat tarkempaa tietoa lapsen taidoista. Saatujen tietojen pohjalta aikuinen pystyy helpommin luomaan lapselle hänen kehitystään ja tarpeitaan tukevia oppimisen mahdollisuuksia päivän eri tilanteisiin.

Havainnointilomakkeet. Pöytyän päivähoidossa on käytössä havainnointilomakkeet 1-6-vuotiaille lapsille. Havainnointilomake on tehty helpottamaan varhaiskasvatusta, neuvolaa ja vanhempia lapsen havainnoinnissa ja kehityksen seurannassa sekä toimimaan tukena neuvolakäynneillä. Päivähoidon henkilökunta täyttää lomakkeen ennen lapsen neuvolakäyntiä tai lukukauden alussa. Vanhemmat vievät lomakkeen terveydenhoitajalle lapsen neuvolakäynnin yhteydessä ja terveydenhoitaja kirjaa siihen omat havaintonsa lapsesta. Havainnointilomake toimii myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelman pohjana kussakin ikävaiheessa.

Kouluvalmiuden arviointi. Lapsen kouluvalmiuden arvioinnilla pyritään siihen, että lapsen yksilöllistä oppimista voidaan tukea esikoulussa, ja että jokaiselle lapselle löytyy sopiva koulunaloituspaikka. Esikoulun opettaja ja muu henkilökunta arvioivat esikouluvuoden aikana lapsen kouluvalmiutta. Esikoulussa on käytössä havainnointilomake, johon kirjataan lapsen taidot. Havainnointilomakkeet toimivat myös vanhempien kanssa käytävän kasvatust keskustelun pohjana. Jos lapsen oppimisessa tai käyttäytymisessä havaitaan vaikeuksia, erityisopettajat voivat tehdä lapsen kanssa tarkempia kartoituksia (kouluvalmiuden ryhmätestit ym.). Koulupsykologi on käytettävissä esikouluvuoden aikana ja on tarvittaessa mukana OHR:ssä. Koulupsykologi voi tarvittaessa tehdä kognitiivisen tason tai käyttäytymisen arviointeja.